

I.ULUSLARARASI X. ULUSAL İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KONGRESİ SONUÇ BİLDİRİSİ

TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın Adana Şubesi yürütücülüğünde düzenlediği I. Uluslararası X. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi, 23 – 26 Ekim 2019 tarihlerinde Adana'da Çukurova Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir.

Kongreye 472 delege olmak üzere toplam 1.814 kişi katılmış, düzenlenen sergiye 14 firma, kurum ve kuruluş katılmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Türkiye Ofisi, Dünya Sağlık Örgütü(WHO) Türkiye Temsilciliği, Uluslararası İş Sağlığı Komisyonu (ICOH), Uluslararası Sosyal Güvenlik Birliği (ISSA),Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC), Üniversiteler, TTB, DİSK, KESK, MMO, TMMOB'ye bağlı diğer Odalar, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB), Sağlık Bakanlığı, diğer meslek örgütleri, kamu ve özel kurum ve kuruluşları, Bilim insanları, mühendisler, doktorlar, işçiler, hemşireler, öğrenciler, sağlık personeli ve ilgili teknik personelin katılımıyla yapılan kongrede; 54 sözlü, 23 poster bildiri sunulmuş, iki açılış paneli, iki konferans ve kapanış oturumu toplam 40 oturum yapılmıştır. Oturumlarda, Makedonya, Hindistan, Almanya, İngiltere, ABD, İran ve İsviçre'den de bilim insanları, sendikacılar da katılmış ve bildiri sunmuştur.

Ayrıca kongre etkinlikleri kapsamında kısa film yarışması gerçekleştirilmiş “BABALAR ve OĞULLARI” adlı kısa filmi ile Ömer ÇOLAK birinciliğe layık görülmüştür. Selman Vefa YILDIRIM'ın “APSİS YÜKÜ” adlı fotoğraf sergisi düzenlenmiştir.

Kongrenin panel ve oturumlarında işçi sağlığı ve iş güvenliği alanı üzerine önemli tespitler ve öneriler yapılmıştır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarının doğru çözümlere kavuşturulmasına yönelik güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi, mesleğimiz ve odamızın temel görevleri arasındadır. Odamız uzmanlık alanlarımızla ilgili tüm dallarda olduğu gibi işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geliştirici, iyileştirici çalışmalara katkıda bulunmayı en önemli görevlerinden biri olarak görmektedir.

Odamızın 2001 yılından bu yana düzenlediği kongrenin, özellikle işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin duyarlılıkların yerleşmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Kongrelerimizde şekillenen öneriler ve Oda Raporlarımız, İSİG konusunda çalışma yapan kesimler için önemli bir başvuru kaynağı olmuştur ve olmaya da devam etmektedir.

SGK İstatistiklerine göre, 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununun kabul edildiği 2012 yılından bu yana iş cinayetleri sayısı, iş cinayetleri sıklık hızı ve ağırlık oranı her yıl daha da artmaktadır. Meslek hastalıklarının tespit edilememesi gerçekliği ise halen sürmektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın 2012 yılında yürürlüğe girmesinden sonra da iş cinayetleri artarak sürdü ve toplu ölümlerin meydana geldiği her kazadan sonra mevzuat yeniden, yeniden değiştirildi.

Çalışma yaşamı düzenleyen yasa yalnızca 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'ndan ibaret sayılmamalıdır. Çalışma yaşamı, başta 4857 sayılı İş Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu olmak üzere birçok yasa ile biçimlendirilmektedir. 2003 yılında yürürlüğe konulan 4857 sayılı yasa ile çalışma yaşamı tamamen esnekleştirilmiş, işlerin alt işveren/taşeronla yaptırılması olağan çalışma biçimi olmuştur. "İstihdam büroları" ile de iş ilişkileri tamamen "bırakın yapsınlar" "bırakın geçsinler" anlayışına dönülmüş, tüm bunların sonucunda örgütsüzlük artmıştır. İş cinayetlerinin artmasında 4857 sayılı yasa ile getirilen esnek çalışma biçimlerinin önemli bir payı olmuştur. Dolayısı ile asıl üzerinde durulması gereken mevzuat bu olmalıdır.

İş kazaları, meslek hastalıkları "kader" değildir. İş kazalarını, meslek hastalıklarını "işin doğal bir sonucu " olarak görülmesi, yeni iş cinayetlerine davetiye çıkarmaktadır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması öncelikle işverenin görevidir. Ancak, 6331 sayılı yasa ile getirilen sistemde bu görev işverenden çok iş güvenliği uzmanları ve hekimlerden beklenir hale gelmiştir. 6331 sayılı yasadaki diğer düzenlemeler gibi, uzman ve hekimlere ilişkin düzenlemeler yalnızca işveren çıkarlarını gözetmektedir. Her iş kazasından iş güvenliği uzmanları ve hekimler sorumlu tutulur hale gelmiştir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin özel sektör eliyle yürütülmesini hedefleyen düzenlemeler sonucu ülkemizdeki Ortak Sağlık ve Güvenliği Birimi (OSGB) sayısı 2.000'in üzerine çıkmıştır. İşyerleri ağırlıklı olarak OSGB'lerden hizmet almayı tercih etmektedir.

Kongrenin panel ve oturumlarında sunulan görüş ve bildirimler, tespitler ile yapılan tartışmalar sonucu işçi sağlığı ve iş güvenliği (İSİG) alanında atılması beklenen adım, önlem ve düzenlemeler, aşağıda kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. ;

- 1) Sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak her çalışanın hakkıdır.
- 2) İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması öncelikle devletin ve işverenin görevidir.

3) İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili ulusal politikaların oluşturulması, kararların alınması ve işyerlerinde denetim diğer sosyal tarafların görüşleri önemsenmeden tek başına eski adıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) yeni adı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) tarafından yerine getirilmektedir. Geline nokta göstermektedir ki; doğru kararlar alınmamakta, istenen uygulamalar hayata geçirilememektedir. Sendikalar, Üniversiteler, TMMOB, TTB, AÇSHB ve Sağlık Bakanlığı'nın katılımı ile idari ve mali yönden bağımsız, çoğunluğunu emek örgütlerinin oluşturduğu ulusal bir enstitü oluşturulmalıdır. Enstitü; politikaların oluşturulması, kararların alınması ve işyerlerinde denetim görevlerini yerine getirmelidir.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile işlevsizleştirilen, nerede ise ortadan kaldırılan "Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi" hükümet ve işveren ağırlıklı bir yapıdan çıkartılmalı, çalışan, çalışan örgütleri ve meslek örgütleri ağırlıklı hale getirilmelidir. Bu konseyin kararları tavsiye niteliğinden çıkarılarak yönlendirici ve fonksiyonel bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Sosyal hukuk devletinde iş yasaları, çalışanların hakkını korumak ve geliştirmek amacını temel ilke edinmesi gerekirken, 4857 sayılı İş Yasası, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası ve alana ilişkin yapılan diğer düzenlemeler işverenlerin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Esnek ve kuralsız çalışmayı, geçici iş ilişkisini, taşeronlaştırmayı yasal hale getiren, kıdem tazminatlarını, fazla mesai ücretlerini, sendikal hak ve yetkileri budayan işçi sağlığı ve İş güvenliğini işveren yükümlülüğü olarak görmeyen, örgütlülük önüne engeller koyan yasa ve diğer düzenlemeler iptal edilmelidir. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Enstitüsünün oluşumundan sonra, konunun taraflarının katılımı ile İş Yasası ile İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası başta olmak üzere, tüm mevzuat ve denetim mekanizması eksenini "insan" olan anlayışla yeniden düzenlenmelidir.

Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TSE başta olmak üzere, ilgili diğer bakanlıklar ve kuruluşlarla iş birliği içinde olunmalıdır.

4) Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 23. maddesinde belirtilen "Herkesin, kendi özgür seçimiyle belirlediği bir işyerinde, adil ve elverişli çalışma koşullarında çalışma hakkı vardır" yaklaşımına uygun olarak, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçilebilmesi için işyerlerinde "önce insan, önce sağlık, önce işçi güvenliği" anlayışı yerleştirilmeli, üretim süreçlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlem ve uygulamalarına öncelik verilmelidir. Yapılacak tüm düzenlemelerde işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında asıl sorumluluğun işverende olduğu gerçeğinden uzaklaşilmamalıdır. Yapılacak düzenlemelerde çocukları, gençleri, kadınları koruyucu hükümler yer almalıdır.

Ucuz işgücü olarak görülen kadınlara ve kadın emeğine yönelik tüm olumsuz uygulamalar kaldırılmalı, eşit işe eşit ücret uygulamaları ve istihdamda fırsat eşitliği sağlanmalıdır.

İSİG ile ilgili düzenlemeler ve uygulamalar, sektör, çalışan sayısı ayrımı dahil hiçbir ayırım olmaksızın bütün iş yerlerini ve tüm çalışanları (Ev hizmetlerini, hükümlü ve tutuklular dâhil) kapsamalıdır.

İSİG, işyerlerinin projelendirilmesi aşamasından başlar. Bu nedenle, önceki uygulamalarda bulunan "işyeri kurma izni" ve "işletme belgesi" alınması zorunluluğu yeniden mevzuatta yer almalıdır.

Kamu kuruluşlarında ve 50'nin altında çalışanın olduğu az tehlikeli işyerlerinde, uzman ve hekim çalıştırılması uygulamasının sürekli öteleniyor olması İSİG'nin önemsenmemesi sonucunu doğurmuştur. Bu işyerlerinde uzman ve hekim çalıştırılmasına hemen başlanılmalıdır.

- 5) İşyerlerinde örgütü olan Sendikaların, Konfederasyonların İşçi Sağlığı ve Güvenliği konusuna sahip çıkmaları, gündem yapmaları, işyerlerine ilişkin denetim mekanizmaları kurmaları, katılım sağlamaları, çalışanları, üyelerini eğitmeleri halinde kazaların, meslek hastalıklarının azalmasını olumlu yönde etkileyecektir, Konfederasyonların İSİG'nin daha fazla gündemlerinde olmasını bekliyoruz. Sendikaların, Konfederasyonların gündeminde İSİG'nin daha fazla yer alması durumunda olumlu sonuçlar alınacağı beklenilmektedir.
- 6) İş güvencesi ile işçi sağlığı ve iş güvenliğinin birbirini tamamladığı gerçeğinden hareketle, tüm çalışanlar insana yakışır "norm ve standartta" bir sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmalıdır. Sigortasız ve sendikasız çalıştırma önlenmeli, kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmalıdır. Sendikalaşmanın önündeki engeller kaldırılmalı, çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamları iyileştirilmelidir.
- 7) İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin piyasalaştırılması, yaşanan sorunların en temel kaynaklarından. İşyerlerine verilecek işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri, bir kamu hizmeti olarak ele alınmalıdır.

İşverenlerin önlem alma yükümlülüğü ve devletin denetim görevini gözetmeden, sorumluluğun iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve çalışanlarda olduğu anlayışı, işverenlerin umursamazlığını artıran bir anlayıştır. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının görevlerinin rehberlik olduğu gerçeğini görmekle birlikte yaptıkları tespitler, saptadıkları gereklilik ve öneriler yerine getirilmeden iş kazası ve meslek hastalıklarından sorumlu tutulmaları ve belgelerinin askıya alınması, gerçeklerle bağdaşmamaktadır. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının mesleki bağımsızlıkları ve iş güvenceleri korunmalıdır. Bakanlık kamusal denetim yükümlülüklerini yerine getirmelidir

- 8) İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması işveren yükümlülüğüdür. Bu nedenle işyeri açacak kişilerin işyeri açabilmesi için, işyerlerinin özelliğine göre işyerini açmadan İSİG konusunda eğitim almaları zorunlu hale getirilmelidir. Ayrıca işyerlerinde yönetim görevlerinde bulunacaklar için de, konumuna göre İSİG eğitimi almaları zorunlu hale getirilmelidir. İşyeri açabilmenin, yönetici olabilmenin ön şartı bu eğitimlerin alınması ve sertifikalandırılması olmalıdır.
- 9) Ülkemizdeki iş kazalarının büyük bir çoğunluğunun küçük ölçekli işyerlerinde olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak İSİG Kurulu oluşturma zorunluluğunun en az 30 çalışanın bulunduğu işyerlerinde zorunlu hale getirilmeli, kademeli olarak bu sayı daha da aşağıya çekilmelidir. İşyerinin bir bütün olduğu gerçeği doğrultusunda bir işyerinde (tek tehlike sınıfına sahipse) tek bir İSİG Kurulu olmalıdır. Kurul oluşturulması ve karar mekanizmaları demokratikleştirilmelidir.
- Çalışan temsilcilerinin, çalışanların katılımı kâğıt üzerinde bir uygulama olmaktan çıkartılmalı, katılım mekanizması güçlendirilmelidir. Çalışan temsilcilerinin iş güvenceleri, sendika temsilciliği ile eş düzeye getirilmelidir.
- 10) İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında işverene rehberlik edecek ekipte, hekimler, mühendisler, teknik personel, sağlık personeli ve iş hijyenisti, ergonomist vb. personel yer almalıdır. İş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve İSİG konularında görev yapan tüm personelin mesleki bağımsızlık, çalışma süreleri, yıllık izinleri, kişisel gelişim eğitimleri vb. hususlar yeniden düzenlenmelidir.
- 50'den fazla çalışanın bulunduğu sanayi işletmelerinde "tam zamanlı" iş güvenliği Uzmanı çalıştırılması zorunlu hale getirilmelidir.10'dan az çalışanın bulunduğu işyerlerinde İSİG hizmet bedelinin karşılanmasında SGK prim kaynakları kullanılmamalı bütçede bu kalem için ayrı bir kaynak tahsis edilmelidir.
- 11) Lisans sonrası işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimlerinin üniversiteler, TMMOB'ye bağlı ilgili meslek odaları ve TTB tarafından ortaklaşa verilmesi, sertifikalandırılması, çağdaş yaklaşımların böylelikle ülkemize kazandırılması hedeflenmelidir.
- 12) İSİG alanında yapılan yüksek lisans eğitimleri, akademik/bilimsel çalışmadan çok B sınıfı uzmanlık sınavına girme hakkını kazanmaya yöneliktir. Birkaç ayda tamamlanan, derse devamın izlenmediği, tez yazımının zorunluluğu olmayan bu programlar İSİG'in ve bilimin ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmelidir.
- 13) İSİG Ana Bilim Dalında alana özgün öğretim üyeleri yetişmelidir. İSİG alanında bazı üniversitelerde açılan bölümlerde eğitim yalnızca uzaktan eğitim olarak verilmektedir.

İSİG'in uzaktan eğitimle öğretilmesi uygun bir yöntem değildir. Bu alanda uzakta eğitime bir an önce son verilmelidir.

- 14) İş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesinde, resmi makamların denetimlerinin önemli yeri bulunmaktadır. Ancak son yıllarda işyerlerinde denetim çok azalmıştır. Siyasi kaygılardan uzak olacak şekilde işyerlerinde denetimler nicel ve nitel şekilde artırılmalıdır. Denetim görevinin yerine getirilmemesi durumunda, sorumlu bakanların ve bakanlık görevlilerin yargılanmasının önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- 15) Kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının asli görevlerinin yanında aynı kurum içinde veya diğer kurum ve kuruluşlarda görevlendirilmeleri, ek iş yükü ile uzmanlığın belirli bir yetkinlikle uygulanmasını ortadan kaldıracı niteliktedir. İşyeri Hekimleri ve İş Güvenliği Uzmanlarına başka görev verilmemelidir. Kamu işyerlerinde, iş güvenliği uzmanlığı yapanların ücretsiz görev yapması uygulamasına son verilmelidir.
- 16) Tüm çalışanlara hak ve sorumlulukları , İSİG ile ilgili sürekli olarak eğitim verilmeli, bu eğitimler, işverenin süre ve içeriğe müdahalesi önlenecek tarzda gerçekleştirilmelidir. Mesleki Eğitim Belgesi ve Mesleki Yeterlilik Belgesi uygulamasının sadece ticareti yapılan birer uygulama halinden çıkartılmalı mesleki eğitim ve yeterlilik sitemini işveren ve kamu yükümlülüğü olarak gören bir sistem oluşturulmalıdır.
- 17) Eğitim ve öğretim müfredatı, ortaöğretimden başlanarak sağlık ve güvenlik konusunu da içerecek şekilde yeniden düzenlenmeli, bütün okullarda sağlık ve güvenlik eğitimi yapılmalı; iş güvenliği uzmanı olunabilen mesleki bölümlerin bulunduğu yükseköğretim kurumlarında işçi sağlığı-güvenliğinin zorunlu ders olması ile yetinilmemeli, üniversitelerin ilgili fakültelerinde İSİG ana bilim dalları kurulmalıdır.
- 18) Çalışanlar ile işverenler arasında İSİG duyarlılığı ve bilincinin oluşması sağlıklı ve güvenli işyerinin oluşumu ile paralellik taşımaktadır. Bunun için güvenlik kültürü, aile kültürü, toplumsal işçi sağlığı kültürü bir arada oluşturulmalı ve özendirilmelidir.
- 19) SGK tarafından yayımlanan "İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri" gerçekleri yansıtmaktan çok uzaktadır. İşyerlerinde kaza ve meslek hastalıklarına ait bilgiler bir veri tabanında toplanmalı, meslek hastalıkları polikliniği ve ana bilim dalı kurulmalı elde edilen bu bilgilerden ölçme ve değerlendirme amaçlı yararlanılmalıdır. Bakanlık, SGK tarafından yapılan incelemeler sonrası hazırlanan iş kazaları ve meslek hastalıkları inceleme raporlarına ilişkin olarak kamuoyu ile sadece sayıları değil kaza ve hastalıkların kök nedenlerine inilebilecek detaylı analizleri de paylaşmalıdır.

- 20)** Meslek hastalıklarının tespit edilmemesi halen bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Meslek hastalıklarının önlenmesine yönelik çalışma yapmak ve işyerlerinde hekim, uzman işbirliğinin daha etkin olmasını sağlamak için TMMOB, TTB ortak çalışma yapılmalıdır. Meslek hastalıklarının önlenmesi için hekim, uzman işbirliği mekanizması oluşturulmalıdır. Meslek hastalığı bildiriminde bulunan iş sağlığı profesyonellerinin ve tanı konulan çalışanın iş güvencesinin sağlanması için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından çalışma yapılmalıdır.
- 21)** Dünyada ve ülkemizde ürkütücü boyutlara ulaşan çocuk emeği sömürsü ortadan kaldırılmalı, çocuk işçiler rehabilite edilerek, örgün eğitime yönlendirilmelidir.
- 22)** AÇSHB Bakanlığı Aile ve Çalışma hayatına ilişkin bakanlıklar olarak ayrı ayrı yeniden yapılandırılmalıdır.
- 23)** İşyerleri açılmadan önce işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğine uygun olması için işyerlerine açılma ruhsatı veren yerel yönetimlerin, işyerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliğine uygun olup olmadığını denetlemelidir. Yerel yönetimlere bu değerlendirmeyi yapacak kadrolar verilmelidir.
- 24)** Mevzuatta yer alan Diğer Sağlık Personeli “DSP” unvanı “İşyeri Sağlık Personeli” olarak değiştirilmeli, bunun yanında işyerlerinde aktif görev yürütecek hale getirilmelidir.

Kamu kurumu niteliğinde bir meslek odası olmanın sorumluluk ve bilinciyle, ülkemizde kanayan bir yara olan işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geliştirici ve iyileştirici çalışmalara katkı vermeye hazır olduğumuzu, bu yöndeki mücadelemizi sürdüreceğimizi kamuoyuna duyururuz.

(26.10.2019)

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI